

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА”
(для бакалаврів)

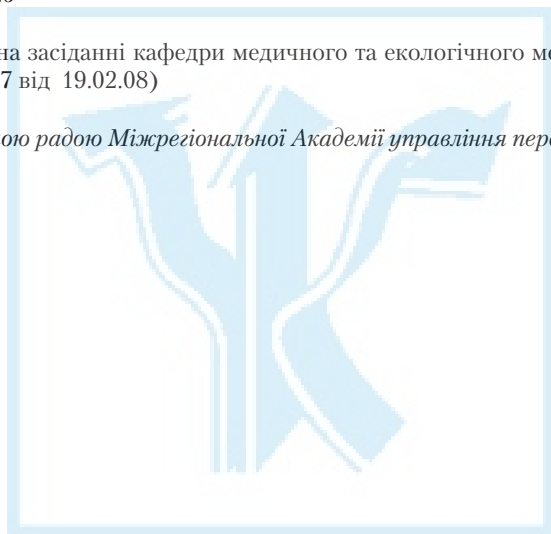
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри медичного та екологічного менеджменту
Н. І. Фетісовою

Затверджено на засіданні кафедри медичного та екологічного менеджменту
(протокол № 7 від 19.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Фетісова Н. І. Навчальна програма дисципліни “Організаційна поведінка”. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Організаційна поведінка”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ефективне управління в сучасних умовах тісно пов'язане із взаємодією багатьох людей, що зумовлює необхідність планування та координації їхньої спільної діяльності. Перед менеджерами постає проблема впливу індивідів, груп, організаційних систем на ефективність та результати роботи. На перший погляд, цей вплив має випадковий характер і керівники нерідко покладаються на інтуїтивне усвідомлення вчинків своїх підлеглих.

Мета вивчення дисципліни “Організаційна поведінка” полягає у виробленні навичок для індивідуально-психологічних характеристик особистості, її мотивації та ставлення до різних складових трудового процесу, вертикальних і горизонтальних комунікацій, міжособистісних стосунків, тенденцій організаційного розвитку і реакцій на зміни, що відбуваються. Це дає змогу ідентифікувати, зрозуміти й спрогнозувати людську поведінку в конкретних ситуаціях та формувати організаційну культуру.

Завданням навчальної дисципліни: оволодіння студентами професійними знаннями і навичками, необхідними для раціональної організації праці, важливими чинниками чого є урахування індивідуальних та групових реакцій на структурні, кадрові і виробничі зміни, вдосконалення навколишнього середовища, розробка ефективної стратегії розвитку підприємства (організації), формування політики оптимальної мобілізації ресурсів.

Вивчення дисципліни “Організаційна поведінка” передбачає тісні зв'язки з іншими навчальними курсами: “Менеджмент”, “Організаційна культура”, “Психологія” та ін.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Сутність та особливості організаційної поведінки
1	Концептуальні основи організаційної поведінки

1	2
2	Людина в системі організаційної поведінки
3	Виконання та оцінка роботи індивіда
4	Мотивація поведінки працівника в організації
5	Організація роботи індивіда
	Змістовий модуль II. Управління організаційною поведінкою
6	Формування груп та команди в організаціях
7	Управління груповими процесами
8	Поведінковий аспект прийняття управлінських рішень
9	Управління конфліктами та стресами в організації
10	Влада і лідерство
11	Організаційна культура
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА”

Змістовий модуль I. Сутність та особливості організаційної поведінки

Тема 1. Концептуальні основи організаційної поведінки

Організаційна поведінка як галузь соціальних наук. Організаційна поведінка — детермінанти успіху менеджменту. Складові частини прикладної поведінки науки. Внесок соціальних наук у дисципліну “Організаційна поведінка”.

Сутність поняття “поведінка” Предмет організаційної поведінки. Об’єкти аналізу “організаційної поведінки”.

Модель МакКінсі “7-S”. Визначення поведінки за К. Левінім. Фактори, які впливають на формування загальної поведінки.

Література [1; 12; 16; 33; 35; 40]

Тема 2. Людина в системі організаційної поведінки

Базові позиції управління поведінкою людей в організації. Індивідуальний рівень моделі організаційної поведінки. Індивідуальні цінності, які впливають на поведінку індивіда в організації. Поширене ставлення індивіда в організації.

Особливість та детермінанти її поведінки. Структура особистості. Темперамент, характер, спрямованість особистості.

Індивідуальні характеристики особистості, що впливають на поведінку людини в організації.

Поведінка людини в організації. Характерні риси особистості, пов'язані з її поведінкою в організації: інтерналізм, екстерналізм, авторитаризм, маківеалізм, орієнтація на досягнення, схильність до ринку.

Сучасні теорії розвитку особистості. Теорії розвитку особистості, психоаналітичні теорії, теорія розвитку пізнання, теорія навчання, теорія морального розвитку, теорія зрілості, мікросоціологічні теорії, теорія поля, теорія самоузгодженості.

Законо поведінки індивіда: загальні закони поведінки, біопсихічні закони поведінки, закони інерційності людських систем, зв'язку з навколишнім середовищем, соціально-психологічні закони.

Література [1; 11–13; 16; 29; 33; 35; 40; 46]

Тема 3. Виконання та оцінка роботи індивіда

Факторна модель індивідуального виконання роботи (за Стюартом, 1986 р.).

Самоменеджмент та його основні функції.

Складові процесу оцінки виконання роботи: критерії та показники оцінки, суб'єкти оцінки, методи оцінки. Основні чинники, що впливають на оцінку виконання роботи. Діюча модель виконання (Дж. Чалікофф).

Література [5; 10–12; 16; 21; 22; 35; 39; 45; 46]

Тема 4. Мотивація поведінки працівника в організації

Мотивація як процес спонукання індивіда чи групи людей. Мотиви та потреби людини. Процес мотивації в системі організаційної поведінки.

Мотиваційне поле. Разові настанови щодо мотивації виконання роботи.

Змістовні теорії мотивації: теорія потреб А. Маслоу, двочинникова теорія Ф. Герцберга, теорія “X” та “Y” Д. МакГрегора, теорія Д. МакКлелланда, теорія К. Алдерфера.

Процесні теорії мотивації. Теорія очікування В. Врума. Теорія справедливості Дж. Адамса, теорія Портера-Лоулера. Теорія результативної валентності Дж. Аткинсона.

Теорія біхевіоризму. Основні категорії біхевіоризму. Теорія “поведінки людини” К. Арджиріса. Теорія “Z” В. Оучі.

Регулятори мотивації та основні мотиватори організаційної поведінки. Мотиваційні засоби менеджера. Види винагород. Методи соціального впливу та морального стимулювання.

Процес навчання в системі організаційної поведінки.

Література [3; 5; 9–11; 14; 15; 18; 19; 35; 6; 41; 45]

Тема 5. Організація роботи індивіда

Цілі та напрями організації роботи індивіда у процесі виконавчої діяльності. Основні стратегії проектування праці індивіда. Чинники, які впливають на вибір стратегії проектування праці виконавця.

Управління за цілями як чинник формування організаційної поведінки працівника.

Планування особистого розвитку та кар’єри в організації. Професійна та ділова кар’єра. Характеристика основних етапів кар’єри (за Д. Гібсоном).

Література [1; 2; 6; 20; 30; 35; 37; 45]

Змістовий модуль II. Управління організаційною поведінкою

Тема 6. Формування груп та команди в організаціях

Групи і команди в організації. Умови та критерії груп. Причини об’єднання людей у групи та команди. Компоненти ефективної роботи груп.

Типи груп і команд: функціональна група, неформальна група і цільова група. Ознаки колективу. Чинники, що зумовлюють появу неформальних груп. Основні відмінності формальних та неформальних груп.

Чинники, що впливають на ефективність роботи групи. Групові норми. Модель “потенційної віддачі”. Організаційний фактор. Статус та роль членів групи. Види групових ролей: цільові, підтримуючі, негативні ролі.

Література [11; 13; 14; 17; 34; 40]

Тема 7. Управління груповими процесами

Згуртованість груп. Типи згуртованості. Формування групового мислення. Модель групової поведінки Д. Хоманса. Дії менеджера щодо підвищення або зниження групової згуртованості.

Стадії становлення та розвитку колективу: формування притирання, нормалізації, повної інтеграції. Автономна робоча група (самокерована команда). Гуртки якості.

Література [11; 13; 14; 17; 31; 34; 40]

Тема 8. Поведінковий аспект прийняття управлінських рішень

Сутність управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень: ухвалення рішення в умовах визначеності, в умовах ризику, в умовах невизначеності.

Етапи раціонального ухвалення управлінського рішення.

Групове ухвалення рішення в організаціях. Недоліки групових рішень. Адміністративна модель ухвалення рішення.

Роль інформації в прийнятті рішень. Вимоги до інформації. Джерела інформації. Комунікативний процес в управлінні. Методи вдосконалення міжособистісних комунікацій.

Література [5; 9–11; 14; 15; 36; 41]

Тема 9. Управління конфліктами та стресами в організації

Сутність поняття “конфлікт”. Види конфліктів. Причини конфліктів. Стадії конфліктів.

Дії менеджера щодо попередження та вирішення конфлікту. Методи з'ясування конфліктів.

Стресові ситуації та їх вплив на організаційну поведінку.

Література [5; 7; 9–11; 14; 15; 28; 36; 41]

Тема 10. Влада і лідерство

Основи керівництва: вплив, лідерство, влада.

Влада в управлінні. База і баланс влади. Види влади. Джерела влади керівника.

Природа лідерства. Теорії лідерства. Теорія харизматичного підходу. Теорія поведінкового підходу. Теорія ситуаційного підходу.

Література [1; 2; 4; 5; 9; 11; 14; 15; 25; 30; 35; 40; 45]

Тема 11. Організаційна культура

Сутність організаційної культури. Види організаційних культур. Елементи та стадії формування організаційної культури.

Організаційна культура в сфері комунікацій. Культура і методика проведення ділових переговорів, виробничих нарад. Ділове листування.

Методика визначення особистісних якостей співробітника: анкетування, тестування тощо. Духовна культура та моральні якості керівника.

Етика і соціальна відповідальність в організації.

Література [3; 20; 26; 38; 40; 43; 44; 47]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи — поглибити та розширити спектр знань в галузі організаційної поведінки на основі визначення та аналізу його проблемних аспектів, а також сформуванню вміння самостійно працювати з навчальною літературою, законодавчими актами і статистичними матеріалами та з матеріалами власних досліджень в організаціях.

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. табл.)

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Е, Є	2
Ж, З, І	3
Й, К, Л	4
М, Н, О	5
П, Р, С	6
Т, У, Ф	7
Х, Ц, Ч	8
Ш, Щ	9
Ю, Я	10

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Індивідуальні цінності, які впливають на поведінку індивіда в організації.
2. Методи соціального впливу та морального стимулювання.
3. Які, на вашу думку, навички за класифікацією Г. Мінцберга найнеобхідніші менеджеру? Відповідь обґрунтуйте.

Варіант 2

1. Модель МакКінсі “7-S”.
2. Планування особистого розвитку та кар’єри в організації.
3. Які складові організації роботи найбільше впливають на поведінку виконавців у сучасних ринкових умовах? Проілюструйте свою відповідь прикладами з вашої організації.

Варіант 3

1. Структура особистості. Темперамент, характер, спрямованість особистості.
2. Групи і команди в організації.
3. Чи може поведінка окремої людини впливати на розвиток організації? Проаналізуйте механізм такого впливу на конкретному прикладі.

Варіант 4

1. Сучасні теорії розвитку особистості.
2. Процес навчання в системі організаційної поведінки.
3. Якими знаннями і навичками повинен володіти менеджер, щоб запобігти перекрученню інформації в процесі комунікації?

Варіант 5

1. Самоменеджмент та його основні функції.
2. Основні відмінності формальних та неформальних груп.
3. Чи мають знати виконавці, які фінансові винагороди отримують їхні колеги за результати роботи? Вплив цієї інформації на поведінку.

Варіант 6

1. Мотиви та потреби людини.
2. Культура і методика проведення ділових переговорів, виробничих нарад.
3. Наведіть приклади конкретних ситуацій ефективного використання менеджером таких стилів поведінки в конфлікті, як компроміс, конкуренція, пристосування.

Варіант 7

1. Змістовні теорії мотивації.
2. Види групових ролей: цільові, підтримуючі, негативні ролі.
3. В яких ситуаціях керівник залежить від підлеглих? Наведіть приклади.

Варіант 8

1. Процесні теорії мотивації.
2. Стадії становлення та розвитку колективу.
3. Які фактори і яким чином визначають поведінку людей? Наведіть приклади.

Варіант 9

1. Теорія біхевіоризму. Основні категорії біхевіоризму.
2. Групове ухвалення рішення в організаціях.
3. В яких, на ваш погляд, ситуаціях за ситуаційною теорією лідерства Ф. Фідлера повинна бути орієнтація на завдання, а в яких на персонал?

Варіант 10

1. Мотиваційні засоби менеджера.
2. Дії менеджера щодо попередження та вирішення конфлікту.
3. Які дії може вжити менеджер, щоб підвищити або послабити групу до згуртованості? Наведіть приклади.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність поняття “поведінка” Предмет організаційної поведінки. Об’єкти аналізу “організаційної поведінки”.
2. Модель МакКінсі “7-S”.
3. Визначення поведінки за К. Левінім.

4. Темперамент, характер, спрямованість особистості.
5. Індивідуальні характеристики особистості, що впливають на поведінку людини в організації.
6. Сучасні теорії розвитку особистості.
7. Закони поведінки індивіда.
8. Самоменеджмент та його основні функції.
9. Складові процесу оцінки виконання роботи.
10. Діюча модель виконання (Дж. Чалікофф).
11. Процес мотивації в системі організаційної поведінки.
12. Мотиваційне поле.
13. Теорія потреб А. Маслоу.
14. Двочинникова теорія Ф. Герцберга.
15. Теорія очікування В. Врума.
16. Теорія справедливості Дж. Адамса.
17. Теорія результативної валентності Дж. Аткинсона.
18. Основні категорії біхевіоризму.
19. Теорія "поведінки людини" К. Арджиріса.
20. Теорія "Z" В. Оучі.
21. Мотиваційні засоби менеджера.
22. Види винагород.
23. Методи соціального впливу та морального стимулювання.
24. Процес навчання в системі організаційної поведінки.
25. Управління за метою як чинник формування організаційної поведінки працівника.
26. Планування особистого розвитку та кар'єри в організації.
27. Групи і команди в організації.
28. Причини об'єднання людей у групи та команди.
29. Типи груп і команд: функціональна, неформальна і цільова.
30. Чинники, що зумовлюють появу неформальних груп.
31. Основні відмінності формальних та неформальних груп.
32. Чинники, що впливають на ефективність роботи групи.
33. Види групових ролей: цільові, підтримуючі, негативні ролі.
34. Згуртованість груп. Типи згуртованості.
35. Модель групової поведінки Д. Хоманса.
36. Дії менеджера щодо підвищення або зниження групової згуртованості.
37. Стадії становлення та розвитку колективу: формування притирання, нормалізації, повної інтеграції.
38. Гуртки якості.

39. Умови прийняття управлінських рішень.
40. Етапи раціонального ухвалення управлінського рішення.
41. Групове ухвалення рішення в організаціях.
42. Вимоги до інформації.
43. Комунікативний процес в управлінні.
44. Методи вдосконалення міжособистісних комунікацій.
45. Види конфліктів.
46. Причини конфліктів.
47. Стадії конфліктів.
48. Дії менеджера щодо попередження та з'ясування конфлікту.
49. Методи з'ясування конфліктів.
50. Стресові ситуації та їх вплив на організаційну поведінку.
51. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада.
52. Джерела влади керівника.
53. Теорії лідерства.
54. Види організаційних культур.
55. Елементи та стадії формування організаційної культури.
56. Культура і методика проведення ділових переговорів, виробничих нарад.
57. Ділове листування.
58. Методика визначення особистісних якостей співробітника: анкетування, тестування тощо.
59. Духовна культура та моральні якості керівника.
60. Етика і соціальна відповідальність в організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Берн Э.* Люди, которые играют в игры. Игры, в которые играют люди. — М., 1992.
2. *Блей Р. Р., Мултон Д. С.* Сайнтиджк методс инкорпорейтед. Грид компании. — К., 1985.
3. *Гірняк О. М., Лазановський П. П.* Менеджмент: теоретичні основи і практикум: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. — К.; Л., 2003.
4. *Друкер П.* Як забезпечити успіх у бізнесі. — К., 1994.
5. *Завадський Й. С.* Менеджмент: Management. — К., 1997. — Т. 1.
6. *Зайверт Л.* Ваше время в ваших руках. — М., 1991.
7. *Зигерт В., Ланг Л.* Руководить без конфликтов. — М., 1992.

8. *Корнелиус Х., Фейх Ш.* Выиграть может каждый. — М., 1992.
9. *Кузьмін О. Є, Мельник О. Г.* Основы менеджменту: Підручник. — К.: Академвидав, 2003.
10. *Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф.* Основы менеджмента. — М., 1992.
11. *Ньюстром Дж. В., Дэвис К.* Организационное поведение: Пер. с англ. — СПб., 2000.
12. *Смелзер Н.* Социология. — М., 1994.
13. *Фалмер Р.* Энциклопедия современного управления: В 5 т. — М., 1992.
14. *Хміль Ф. І.* Основы менеджменту: Підручник. — К.: Академвидав, 2003.
15. *Шегда А. В.* Основы менеджмента: Учеб. пособие. — К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998.

Додаткова

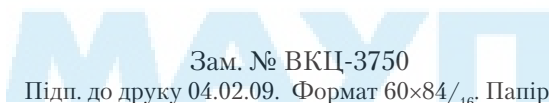
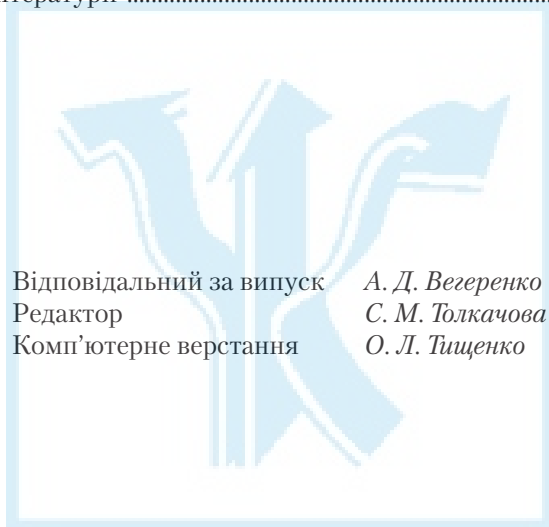
16. *Андреева Г. М.* Социальная психология. — М., 1996.
17. *Аоки М.* Фирма в японской экономике. — СПб., 1995.
18. *Веснин В. Р.* Основы менеджмента: Учебник. — М., 1997.
19. *Виханский О. С., Наумов А. И.* Менеджмент. — М., 1998.
20. *Грачев М.* Суперкадры. Управление персоналом в международной корпорации. — М., 1993.
21. *Десслер Гари.* Управление персоналом. — М., 1997.
22. *Зайцев Г. Г.* Управление персоналом. — СПб., 1998.
23. *Здравомыслов А. Г.* Социология конфликта. — М., 1995.
24. *Зигерт В., Ланг Л.* Руководить без конфликтов. — М., 1990.
25. *Карлофф Б., Седерберг С.* Вызов лидеров. — М., 1996
26. *Катков В.* Формирование организационной культуры на промышленном предприятии // Управление персоналом. — М., 2000. — № 2.
27. *Комаров Е. И.* Терминаторный менеджмент как искусство уничтожения компетентных работников // Психология в бизнесе. — М., 1997.
28. *Конфликтология* / Под. ред. А. С. Кармина. — СПб., 1999.
29. *Крегер О., Тьюсон Дж. М.* Типы людей и бизнес: как 16 типов личности определяют ваши успехи на работе. — М., 1995.
30. *Кричевский Р. Л.* Если Вы — руководитель. — М., 1993.
31. *Кружки качества на японских предприятиях.* — М., 1990.
32. *Лэйхсифф Дж. М., Пенроуз Дж. М.* Бизнес-коммуникации. — СПб., 2001.

33. *Майерс Дж.* Социальная психология. — СПб., 1998.
34. *Максвелл Дж.* Шеф и его команда. — СПб., 1998.
35. *Основы управления персоналом* / Под ред. Б. М. Генкина. — М., 1996.
36. *Осовська Г. В.* Основы менеджменту: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Кондор, 2003.
37. *Психологические тесты для деловых людей* / Сост. Н. А. Литвинцева. — М., 1994.
38. *Рюттингер Р.* Культура предпринимательства. — М., 1992.
39. *Социология труда: Учебник* / Под ред. Н. И. Дряхлова, А. И. Кравченко, В. В. Щербины. — М., 1993.
40. *Сливак В. А.* Организационное поведение и управление персоналом. — СПб., 2000.
41. *Стадник В. В., Йохна М. А.* Менеджмент: Посібник. — К.: Академвидав, 2003.
42. *Удальцова М. В.* Социология управления. — М.; Новосибирск, 1999.
43. *Фишер Р., Эртель Д.* Подготовка к переговорам. — М., 1996.
44. *Фишер Р., Юри У.* Путь к согласию, или Переговоры без поражения. — СПб., 1992.
45. *Щёкин Г. В.* Как эффективно управлять людьми: психология кадрового менеджмента: Наук.-прак. пособие. — К.: МАУП, 1999.
46. *Щёкин Г. В.* Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: Моногр. — К.: МАУП, 1995.
47. *Ягер Джон.* Деловой этикет: как выжить и преуспеть в мире бизнеса. — М., 1994.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Організаційна поведінка”	3
Зміст дисципліни “Організаційна поведінка”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	8
Варіанти контрольних робіт.....	9
Питання для самоконтролю	10
Список літератури	12

Зам. № ВКЦ-3750

Підп. до друку 04.02.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 0,87. Обл.-вид. арк. 0,70. Наклад 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*